

ORMANLARDA OTLATMA KABAHATİNİN HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

O. Devrim ELVAN

İÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, İSTANBUL
elvan40@istanbul.edu.tr

ÖZET

Ormanlarda izinsiz otlatma, ceza kanunlarında ve ceza hükümleri taşıyan özel kanunların yeni Kabahatler Kanunu sistemine uyumlu hale gelmesi için yürürlüğe giren 2008 tarih ve 5728 Sayılı Kanun neticesinde bir kabahat türü olmuştur. Kabahati işleyenlerin orman kanununda yazılı idari para cezasına çarptırıldıkları otlatma kabahati bu çalışmada, kabahatler kanunu sistemine uygun olarak ele alınmıştır. Çalışmada otlatma kabahat; kabahatin tanımı, kabahate ilişkin genel bilgiler, kabahatin faili mağduru, unsurları, kabahatte içtima, hukuka uygunluk halleri, yeri, yaptırımı, tazminatı, zamanaşımı, yaptırımı uygulayan yetkili mercii ile itiraz mercii ve kabahate teşebbüs olmak üzere kısaca yeni kabahatler kanunu sistemi şablonuna uygun olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Eksik olan kısımda ise ceza hukuku prensipleri çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında konuya ilişkin çıkartılan sonuçlar önerileri ile birlikte sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İzinsiz otlatma, Orman, Kabahatler kanunu

LEGAL ANALYSIS OF ILLEGAL GRAZING IN FOREST LANDS

ABSTRACT

Illegal grazing in public forests has been considered as petty offenses since 2008 in which the Law No.5728 amending The Law of Petty Offenses, No:5326 was entered into force. This study investigates the petty offenses that the criminal committed and is imposed fine provisioned in Forest Code. In this study, the concept of “grazing”, “petty offenses”, “definition of petty offenses”, general information about petty offenses, criminal, injured party, the aspects of grazing as a petty offenses, joinder of petty offenses, conformity with the law, the place in which committing petty offenses, sanctions, compensation of damage, prescription, authorities entitles to enforcing sanctions and objection, attempting to committing petty offenses are investigated by considering the approach and methodology of the law applied to the Law of Petty Offenses. In this study general principles of criminal law was depended upon. In the end of the study, some recommendations are made a series of conclusions are drawn.

Keywords: Illegal grazing, Forest, The law of petty offenses

1. GİRİŞ

Karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık olarak tarif edilen kabahatler, 6831 sayılı Orman Kanununda da sıklıkla karşılaşılan fiillerdendir. Örneğin ormanda izinsiz geceleme, yangına gitmekte imtina etmek, nakliye tezkeresini değiştirmeden nakliyat yapmak, ticaret amacıyla olmaksızın kendi ihtiyacı için toprak, kum ve çakıl çıkarmak vs gibi fiiller kabahat nevinden fiillerdir. Bu çalışmada ele alınacak ormanlarda yasak otlatma fiili de, idari para cezasını gerektiren kabahat nevinden fiillerden biridir. Söz konusu fiil, ormanlarda önemli ölçüde tahribat yapan ve zaman zaman kırsal kesimde yaşayan halkla orman idaresini karşı karşıya getiren bir fiil olarak karşımıza çıkmaktadır. Otlatma kabahati, ormanların gelişimine ve insanların geçimine doğrudan etki eden bir fiildir. Çünkü yasak otlatma sonucu ormanın genç bireyleri önemli zarar görmekte ve bazen telafisi çok zor sonuçlar doğmaktadır. Öteki taraftan geçimlerini hayvancılıktan elde ettikleri ürün ve gelire bağlamış olan kişilerin, hayvanlarının besin ihtiyaçlarını karşılamada yaşadığı sıkıntılar nedeniyle civar ormanların verimli alanlarına yöneldiği de bilinen bir gerçektir. Sosyal boyutu açısından ormancılığın önemli sorunlarından biri olan ve aynı zamanda bir kabahat türü olan ormanlarda yasak otlatma fiilinin hukuki yönü, kabahatler kanunu sistemi ve ceza hukuku açısından ele alınmaya çalışılmıştır.

2. ORMANLARDA OTLATMA KABAHAİNİN TANIMI VE GENEL BİLGİLER

Ormanlarda otlatma kabahati, orman sınırları içerisinde, sahipli otçul hayvanların orman idaresinin iznine bağlı olmaksızın, ormanların her türlü bitkisel ve odunsal varlığına zarar vermesidir.

Otlatma kabahati ormancılığın geçmişte de yoğun olarak yaşadığı sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk orman kanunu olan 3116 sayılı Orman Kanununda da yer alan izinsiz otlatma fiili, 3116 Sayılı Kanunun 42. maddesinde¹ açıkça yasaklanmış, 114. maddesi ile bu fiilin yaptırımın cezası bir ay hapis ve ayrıca para cezası olarak belirlenmiştir. İlk Orman Kanunu'nun hazırlanması esnasında, gerek Meclis tutanaklarından ve kanun tasarısı gerekçesinden, toplumun göçebe kültüründen sıyrılıp yerleşik hayata geçirilmesinin hedeflendiği

¹3116 SK/Madde 42 - Devlet ormanlarındaki otlaklara hayvan sokulup otlatılmasına orman mühendisleri tarafından tanzim ve mafevk orman mühendislerince tasdik olunacak planlara göre Orman Umum Müdürlüğünün izni ile müsaade olunur.

Planda, otlatılacak hayvanların cins ve neveleri gösterilir. Yanmış olan orman yerlerine hiçbir suretle hayvan sokulamaz. Planlar, otlak zamanından evvel tanzim ve tasdik olunur. Kuraklık gibi fevkalade ahvalde Ziraat Vekaletinin izni ile muvakkat ol Devlet ormanlarının zarar vermeyecek yerlerinde hayvan otlatılabilir.

Madde 114-42 inci maddeye göre izin olmaksızın her nevi ormanlara kasden hayvan sokanlar, sokulan hayvan adedi nazarı itibara alınarak bir aya kadar hafif hapis ve elli liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılır Kayıtsızlık ve teyessüp eseri ile hayvan girmiş ise veya mezkûr maddede yazılı surette gösterilecek şart ve tedbirlere riayet edilmemişse yalnız para cezası hükümlenir (Coşkun vd., 2007)

ORMANLARDA OTLATMA KABAHAHATİNİN HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

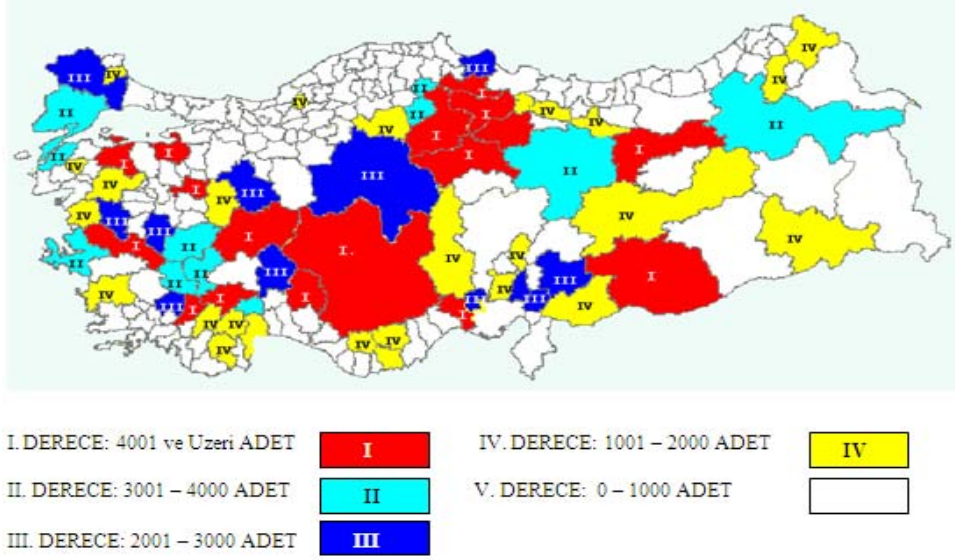
anlaşılmaktadır. Bu sayede bilinçli tarım ve besicilik faaliyetlerinin artması ve ülke kalkınmasına önemli bir katkı sağlanması öngörülmüştür(Elvan, 2009). İzinsiz otlatma fiili, 6831 Sayılı Kanunun ilk metninde de yasaklanmış ve yine cürüm olan bu fiilin cezası 2 ay hapis ve para cezası olarak öngörülmüştür. 1988 yılında 3493 Sayılı Kanun ile 6831 Sayılı Kanun'da yapılan değişiklik sonrası, izinsiz otlatma fiilinin cezası sadece idari para cezası olarak hüküm altına alınmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren Kabahatler Kanunu neticesinde, izinsiz otlatma fiili günümüzde bir kabahat türü olarak işlem görmektedir.

Resmi kayıtlara göre, 1937 yılından 2008 yılına kadar izinsiz otlatmaya karşı toplam 286021 adet tutanak tutulmuştur. Kabahate konu hayvan sayısı ise toplamda 30715469 adet olup, 10 yıllık ortalamaya göre yıllık kabahat sayısı aşağıdaki, tablodan görüldüğü üzere, 3771 adet olarak gerçekleşmiştir (OGM, 2007). 2007 yılında düzenlenen 3356 adet tutanak neticesinde ise, iller bazından Amasya (671), Adana (369), İzmir (363), Isparta (279) ve Konya'nın (266) ilk sıraları yer aldığı görülmüştür (OGM, 2007).

Çizelge 1. 1937-2008 yılları arası otlatma kabahat ve adedi (OGM, 2007 ve 2008)

Yıllar	Kabahat Adedi	Hayvan Adedi	Yıllar	Kabahat Adedi	Hayvan Adedi	Yıllar	Kabahat Adedi	Hayvan Adedi
1937	5481		1974	6838	1000276	1996	7483	640640
Toplam	5481		1975	5443	728916	1997	7131	662208
1954	2819		1976	5645	608748	1998	6385	561635
1955	1169	292206	1977	3295	420852	1999	3771	345237
1956	1637	296725	1978	3989	415618	2000	5250	343115
1957	2908	608298	1979	4838	419442	2001	3281	293917
1958	2530	432611	1980	3873	458141	2002	3051	261852
1959	2553	402970	1981	5900	636533	2003	2726	274281
1960	2658	470581	1982	6539	690748	2005	3720	216620
1961	5084	798605	1983	6121	659090	2006	3758	204285
1962	5499	785136	1984	6142	660523	2007	3035	177258
1963	4897	724971	1985	7024	680976	2008	2733	174694
1964	6102	886932	1986	6817	635591			
1965	5411	794377	1987	7454	570225			
1966	6211	886854	1988	6173	547799	Son		
1967	5924	875526	1989	6422	542792	10 Yıllık		
1968	6821	994711	1990	7941	566792	Ort.	3771	285289
1969	5835	789620	1991	5862	415398			
1970	6149	885160	1992	4896	347824			
1971	7929	1022624	1993	4926	387080	Genel		
1972	7951	1092646	1994	5434	479001	Toplam	286021	30715469
1973	6575	955694	1995	6626	511008			

Çizelge 1'de de görüldüğü üzere 1998-2007 yılları arasında gerçekleşen on yıllık ortalama otlatma kabahati, ülkemizde hayvancılığın yoğun olduğu bölgelerde daha fazla görülmektedir. Söz konusu doğru orantının ülkenin ormancılık ve hayvancılık planlaması açısından dikkate değer bir veri olduğu belirtilebilir. Bu nedenle ülke ekonomisi ve halkın refahı açısından geliştirilmesi gerekli bu iki önemli unsurun, beraber korunması ve idame ettirilmesi zorunlu bir hal almıştır.

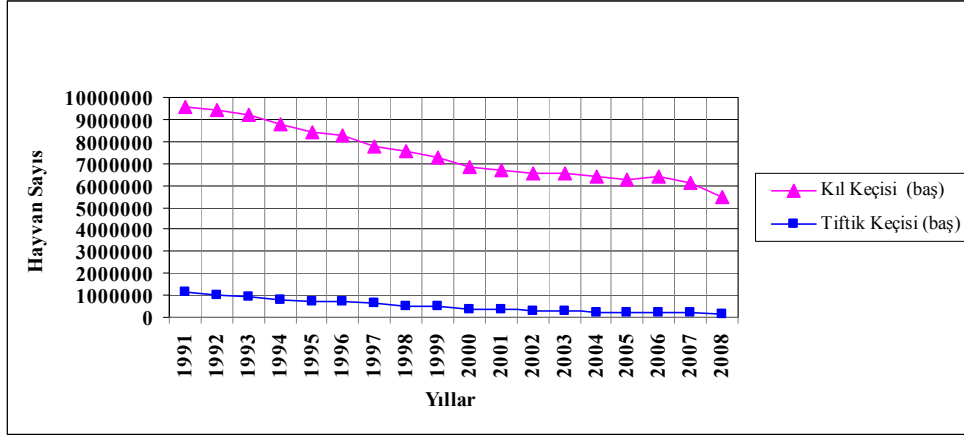
Şekil 1. 1998-2007 yılları arasında işletme müdürlükleri itibari on yıllık ortalama otlatma kabahati durumu (hayvan adedi olarak- OGM, 2007)

Bu konuyla ilgili olarak, orman içi ve civarında yaşayan halk tarafından alan kısıtlılığında ötürü daha çok tercih edilen küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine ilişkin son yılların verileri incelendiğinde, ülke nüfusundaki artışın aksine hayvan sayılarında, her geçen yıl azalma görülmektedir (Şekil 2, Şekil 3). İlk Orman Kanunu'un (3116 SK) hazırlandığı dönemlere tekabül eden 1935 yılı ülke nüfusu² ve yetiştirilen hayvan sayıları³, günümüz verileri ile kıyaslandığında, 1935 yılında kişi başına düşen kıl keçisinin günümüzden yaklaşık altı kat, koyun sayısının ise 2,5 kat fazla olduğu görülmüştür (TUİK, 2008a), (TUİK, 2008b). Buna göre özellikle kıl keçisi yetiştiriciliğinde yaşanan büyük azalmada ormancılık mevzuatının etkisinin önemli bir yeri olduğu gözden kaçmamalıdır. Diğer taraftan, orman idarelerinin başta kıl keçileri olmak üzere küçükbaş ve büyük baş hayvanların orman alanlarına sokulmasında ortaya koyduğu katı tutumun, özellikle otlatmacılığın kontrolsüz ve usulsüz yapıldığı yörelerde orman alanlarının ciddi şekilde tahrip edilmesinden kaynaklandığı da bir gerçektir (Şekil 4, Şekil 5).

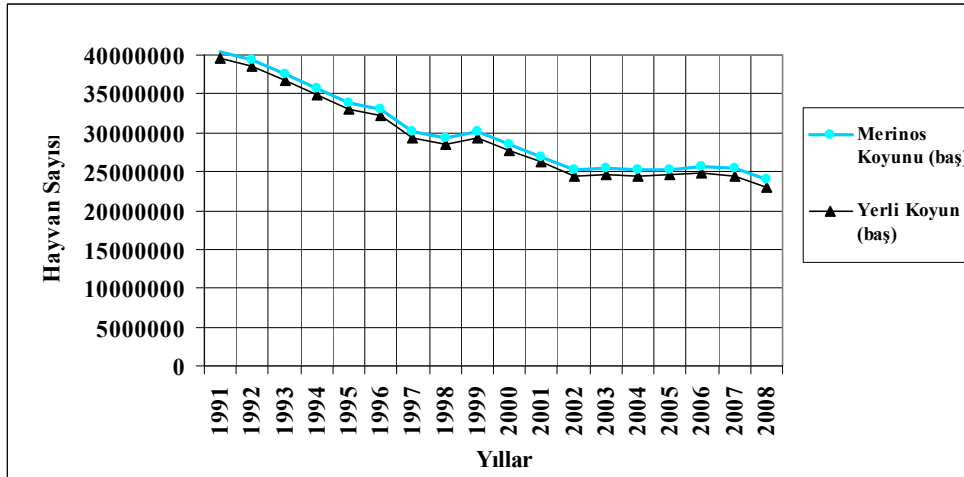
² 1935 Sayım sonuçlarına göre Türkiye'nin nüfusu 8.221.248'i kadın, 7.936.770'i erkek olmak üzere 16.158.018 kişidir (BÜ, 2009)

³ 1935 yılında koyun, keçi ve sığırdan resme tabi olan hayvan sayısı şöyledir: Koyun: 12.436.000, Tiftik Keçisi: 2.737.000, Kıl Keçisi: 6.778.000, Toplam: 21.951.000; Manda: 540.000, Sığır: 5.370.000, Toplam: 5.910.000 (Alagöz, 1938).

ORMANLARDA OTLATMA KABAHAHATİNİN HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

Şekil 2. 1991-2008 yılları arası Türkiye’de en fazla yetiştirilen keçi türü sayısı (TÜİK, 2008a).

Şekil 3. 1991-2008 yılları arası yıllık Türkiye’de en fazla yetiştirilen koyun türü sayısı (TÜİK, 2008a).

Şekil 4. Keçi otlatmasından zarar görmüş orman alanı (Karga tuzu mevki Devlet Ormanı, Manavgat-Antalya, Foto: Elvan, 2008)

Şekil 5. Keçilerin orman ağaçlarına verdiği zararı gösteren örnekler (Kız kuyusu mevki Devlet Ormanı, Manavgat-Antalya, Foto: Elvan, 2008)

3. BULGULAR

Otlatma kabahatine ilişkin verilen genel bilgilerin ardından, çalışmanın bundan sonraki bölümünde otlatma kabahati, Kabahatler Kanunu sistemi ve eksik kalan kısımlarda ise ceza hukuku prensipleri gözetilerek hukuki açıdan ele alınarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

3.1. Otlatma Kabahatinin Faili ve Mağduru

Otlatma fiilinin failine ilişkin kanunda özel faillik niteliği aranmadığı için kabahatin faili herkes olabilmektedir. Ancak fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuklar ve akıl hastaları hakkında idari para cezası uygulanamamaktadır⁴.

Burada dikkati çeken özellik, yasa koyucunun suçlar için (TCK Md. 31) yaptığı düzenlemeden farklı olmasıdır. Çünkü TCK'da ceza sorumluluğu açısından temel alınan yaş 12'dir. Hatta 12-15 yaş grubu için, fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hali, ceza sorumluluğunu kaldıran bir nedenle, kabahatlerde 15 yaşın altında mutlak sorumsuzluk söz konusudur (Yurtcan, 2005).

Ancak ülkemizde kırsal kesimde yaşayan bireylerin geçimlerini idame ettirebilmek için ailece çalışmaları ve yapılan iş bölümü neticesinde hayvan otlatma işlerinin genellikle küçük yaşlardaki çocuklara verilmesi, bu kabahatin cezasının bir ölçüde uygulanabilmesini güçleştirmektedir. Diğer taraftan olayda azmettirmenin varlığı söz konusu olsa ve azmettirici de aynı idari cezaya çarptırılrsa dahi, izinsiz otlatma kabahatinde bunun ispat edilmesi pratikte oldukça zordur.

Kabahatin mağduru hakkında ise, devlet ormanının kabahate konu yer olması halinde, devletin hem genel hem de özel mağdur olduğu, özel ormanlarda ise suçun mağdurunun özel mülk sahibi olduğu, ancak suç ister devlet ormanında ister özel ve tüzel kişiliklere ait mülk üzerinde işlensin, ormanların fonksiyonları düşünüldüğünde suçun mağdurunun toplum olduğu sonucu çıkmaktadır.

3.2. Otlatma Kabahatinin İşlendiği Yer

İzinsiz otlatma fiili 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında kabahat olabilmesi için öncelikle devlet ormanı, özel orman veya kamu tüzel kişiliğine ait ormanlarda işlenmesi gerekmektedir. Özel ve kamu tüzel kişiliklerine ait ormanlarda işlenen otlatma kabahati için devlet ormanında öngörülen yaptırımlar uygulanır. Daha önce de ifade edildiği üzere 6831 sayılı Orman Kanununun 49. ve 56. maddelerinde otlatma kabahatine ilişkin yasak hükümlerin devlet ormanında olduğu gibi özel ve tüzel kişilere ait ormanlarda da uygulanacağı ve aynı idari para cezasına tabi oldukları belirtilmiştir.

Orman Kanunu md. 56/3'e göre özel ormanlarda otlatma, sahiplerinin iznine bağlanmıştır. Bu eylemleri, orman sahibi bizzat yaparsa, eylemi suç teşkil etmeyecektir (Ayanoğlu ve Güneş, 2003)

⁴ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 11

3.3. Ormanlarda Otlatma Kabahatinin Unsurları

Ceza hukukunda suçun oluşabilmesi için gerekli olan suç unsurları, kabahatler kanunu sitemi gereği kabahatler hakkında da belirlenmiş ve temelde ceza hukuku anlayışının hakim olmasının yanı sıra, bazı hallerde yeni kavramlar ve uygulamalar getirmiştir. Ormanlarda gerekçeleşen usulsüz fiillerden biri olan otlatma kabahati, bu anlayış doğrultusunda aşağıdaki gibi incelenmeye çalışılmıştır.

3.3.1. Kabahatin Kanuni Unsuru

Kanunilik unsuru (yasallık unsuru), bir eylemin suç olabilmesi için yasada suç olarak tanımlanan davranış modeliyle birebir örtüşmesidir (Ercan, 2007). Diğer bir anlatımla, suçta kanunilik unsuru, suç olarak nitelendirilen bir hareketin herhangi bir kanunda tanımlanmış olmasını ifade etmektedir.

Kabahatlerde hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi, kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilmektedir. Fakat suçlarda olduğu gibi, kabahat karşılığı olan yaptırımların da türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilmektedir⁵.

Bilindiği üzere Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca idare doğrudan düzenleme yaparak suç ve ceza koyamamakla birlikte, Kabahatler Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasındaki hüküm uyarınca "kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleri ile doldurmasına" imkân tanımaktadır. Ancak, kabahat sayılan eylemlerin belirlenmesinde çerçeve hükmün içeriğini oluşturma yetkisi verilmesine rağmen bunlara ilişkin cezai yaptırımların sadece kanunla belirlenebileceği düşüncesi benimsenmiştir (Meran, 2007).

Bu bağlamda idarenin genel ve düzenleyici işlemlerinin kapsamı irdelendiğinde, Anayasada öngörülen yürütme organının düzenleyici işlemleri; kanun hükmünde kararname, tüzük ve yönetmelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, idarenin bu üç düzenleyici işlem dışında da işlem yapma yetkisi doktrinde (aksini düşünenler olmakla birlikte) genel kabul görmektedir. Uygulamada, yürütme organının, "kararname", "karar", "tebliğ", "sirküler", "genelge", "ilke kararı", "esaslar", "yönerge", "talimat", "statü", "genel emir", "tenbihname", "genel tenbih", "ilân", "duyuru", "plân", "tarife" gibi değişik isimler taşıyan işlemler ile genel, soyut, objektif hukuk kuralları koyduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu işlemler de yürütme organının düzenleyici işlemidirler. Bu tür düzenleyici işlemlere idare hukukunda "adsız düzenleyici işlemler" denmektedir (Coşkun, 2009).

⁵ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 4

Otlatma kabahatinin kanuni unsuru bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, fiilin 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 19. maddesinde⁶ düzenlendiği görülmektedir. Kanun 19. maddesinin birinci cümlesi ile ormanlara her türlü hayvan sokulmasının yasak olduğu hüküm altına alınmış, ikinci cümlesi ile bu yasağın kapsamı açıklanmıştır. Hukuka uygunluk sebepleri olarak ifade edebileceğimiz bu cümlede, "kuraklık gibi fevkalade haller nedeniyle hayvanlarının beslenmesinde güçlük çekildiği tespit edilen bölgeler halkına ait hayvanlar ile orman sınırları içerisinde bulunan köyler ve mülki hudutlarında Devlet ormanı bulunan köyler halkına ait hayvanların, orman idaresince belirlenecek türlerine, tayin edilecek saha ve süreler dahilinde, ormanlara zarar vermeyecek şekilde otlatılmasına izin verileceği" belirtilmiştir. Görüldüğü üzere Orman Kanununun izinsiz otlatmayı yasaklayan 19. maddesinde, kanun koyucu ormanlara hayvan sokulmasını yasaklamış ve kanun metninde bunun otlatma amaçlı bir yasak olduğunu, yani kabahatin hareket biçimini açıkça ifade etmemiştir. Kanun hazırlama tekniği ve kanunilik ilkesi gereği bir eksiklik olarak ifade edilebilecek bu düzenlemenin gerçek mahiyeti, 19. maddenin devamından ve ayrıca ormanlardan izinsiz hayvan geçişlerinin yasaklayan 20. madde⁷ ve hayvan otlatılmasının düzenlenecek planlar ile orman idaresinin iznine tabi olduğunu ifade eden 21. maddesinden⁸ anlaşılmaktadır.

Özetle, 6831 Sayılı Orman Kanununun 19. 20 ve 21. maddelerinde, devlet ormanlarına hayvan sokulmasında yasaklama amacı, ormanlarda hayvan otlatma fiilinin önüne geçilmesi ve otlatmanın ancak kanunda yazılı haller ışığında orman idaresinin alacağı kararlarla olacağıdır. Kanunun 49. ve 56. maddelerinde ise otlatma fiiline ilişkin yasak hükümlerinin devlet ormanında olduğu gibi, özel ve tüzel kişilere ait ormanlarda da uygulanacağı ve aynı ceza hükümlerine tabi oldukları belirtilmiş, özel ormanlarda otlatma izinlerinin özel orman sahipleri tarafından verilebileceği 56. maddenin devamında ayrıca ifade edilmiştir.

⁶ Madde 19 – (Değişik : 23/9/1983 - 2896/12 md.)

Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır. Ancak, kuraklık gibi fevkalade haller nedeniyle hayvanlarının beslenmesinde güçlük çekildiği tespit edilen bölgeler halkına ait hayvanlar ile orman sınırları içerisinde bulunan köyler ve mülki hudutlarında Devlet ormanı bulunan köyler halkına ait hayvanların orman idaresince belirlenecek türlerine, tayin edilecek saha ve süreler dahilinde, ormanlara zarar vermeyecek şekilde otlatılmasına izin verilir.

Hayvan otlatılmasına izin verilecek sahaların ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı ve süresinin tayinine ve ilgililere duyurulmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılmış sahalarda hiç bir surette hayvan otlatılamaz.

⁷ Madde 20 – Devlet ormanları içinde bulunan yaylak, kışlak ve otlaklarla sulama yerlerinde hakları olanlardan buralara hayvanlarıyla yahut hayvansız olarak girip çıkmak isteyenler; bu yerlere orman idaresinin göstereceği yollardan geçmeye ve ormanlara zarar vermeye matuf tedbirlere riayete mecburdurlar.

⁸ Madde 21 – (Değişik : 23/9/1983 - 2896/13 md.)

Devlet ormanlarındaki otlaklara dışarıdan toplu olarak veya sürü halinde hayvan sokulup otlatılması, tanzim olunacak planlara göre orman idaresinin iznine bağlıdır.

Planlar otlak zamanından evvel tanzim ve orman işletme müdürlüklerince tasdik olunur.

Yasak hayvan otlatma fiiline ilişkin hükümlerin yer aldığı 19 ve 21. madde de belirtilen kabahatlere ilişkin idari para cezaları ise, kanunun 95⁹ ve 96¹⁰. maddelerinde hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan, 19. maddenin ikinci fıkrası, Devlet ormanlarında hayvan otlatılmasına izin verilecek sahalardan ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı, otlatma süresi ve bunların ilgililere duyurulmasının yönetmelikle düzenleneceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 19, 20 ve 21. Maddelerine dayanarak "Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği" 13.08.1994 gün ve 18488 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Adı geçen yönetmelik incelendiğinde, otlatma kabahatine ilişkin yaptırımların türü, süresi ve miktarına ilişkin bir düzenleme bulunmamakta ve Kabahatler Kanunu sistemine uygunluk göstermektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, 6831 Sayılı Kanunun 19. maddesinde devlet ormanında izinsiz hayvan otlatılmasının yasak olduğuna ilişkin bir çerçeve hüküm ve hangi hallerde otlatmaya izin verileceğine dair bir başka hükmün düzenlendiği görülmektedir. Bu hükümler gereği söz konusu yönetmelikte otlatmaya izin verilecek/verilemeyecek yerler veya ormanlarda otlatılmasına izin verilmeyen sahipli hayvan türleri (keçi, deve) vs. gibi idare tarafından düzenlenebilecek hususlara yer verilmiştir. İzinsiz otlatmaya ilişkin orman mevzuatında yer alan bu düzenlemelerin, Kabahatler Kanunu ve mevcut orman mevzuatı açısından kanunilik prensibine uygun olduğu ifade edilebilir.

3.3.2. Kabahatin Maddi Unsuru

Bir suçun hareket şekilleri denince, suç normunda tanımlanan ve gerçekleştirildiğinde suç normunun ihlal edilmiş olduğu insan hareketi tipi veya tipleri anlaşılmaktadır.

Dönmezer ve Erman (1994)'a göre, bir suçtan söz edebilmek için kanuni tarife uygun bir fiilin bulunması şartı, aynı zamanda maddi unsuru da ihtiva etmektedir. Dış alemde bir değişiklik meydana getirmeye yönelmiş müspet veya menfi hareket bulunmadıkça, bir suçun varlığı ileri sürülemez. Bu nedenle ortada bir fiilin bulunması şartına suçun maddi unsuru adı verilmektedir.

9 Madde 95 – (Değişik : 23/1/2008-5728/202 md.)

Bu Kanunun 19 uncu maddesi hükümlerine aykırı olarak ormanlara izinsiz hayvan sokanlarla, ormana başıboş hayvan girmesine sebep olanlara beher kıl keçi için altı Türk Lirası, büyükbaş hayvanların beheri için üç Türk Lirası, küçükbaş hayvanların beheri için bir Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu suretle verilecek idarî para cezası yirmi Türk Lirasından az olamaz.

Ormanlara izinsiz hayvan sokma fiilini, fiilin işlendiği orman içi köy nüfusuna kayıtlı ve fiilen bu köyde oturanlar dışındakilerin işlemesi hâlinde, yukarıdaki cezalar iki kat artırılır.

Yanmış orman sahaları ile alelumum gençleştirme sahalarına, gençleştirmeye tefriki tarihinden itibaren onbeş sene içinde hayvan sokulması veya başıboş bırakılmak yüzünden girmesi hâlinde yukarıda yazılı cezalar iki kat tatbik olunur.

10 Madde 96 – (Değişik : 23/1/2008-5728/203 md.)

Bu Kanunun 20 nci ve 21 inci maddelerinde yazılı hükümlere aykırı hareket edenlere yüzyirmi Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Kabahat nevinden fiillerle ilgili olarak maddi unsurun varlığından söz etmek de mümkündür. Çünkü ortada dış alemde değişikliğe neden olan bir hareketin varlığı bulunmaktadır.

İzinsiz otlatma fiili için hareket şekli, hayvanların devlet ormanlarına otlatma amacı ile sevkini yapılarak, bu hayvanların ormanlarda serbest halde hareket etmelerine olanak sağlamaktır. Söz konusu eylemin ormanlardan izinsiz geçiş eyleminden farkı, hayvanların ormanlarda serbest hareket etmelerine imkan tanınmasıdır. Çünkü, 6831 Sayılı Kanunun 20. maddesinde yasaklanan hayvanların ormanlardan izinsiz geçiş fiili, hayvanların sevk kontrolünün elde tutulması ve bu hayvanların sürekli hareket eder halde otlatılmasına müsaade etmeden orman sınırlarını terk etmesidir. Konuya ilişkin olarak, ormanlarda izinsiz hayvan otlatma eylemi ile asıl zararı hayvanların vermesine karşın, söz konusu eylemde hayvanlar kabahat fiilinin aracı olarak kullanılmaktadır. Fiili gerçekleştiren ve kabahati işleyen irade sahibinin insan olduğunun altı çizilmelidir. Basit bir benzetme ile karşı tarafa zarar vermek için taş atan adamın attığı taş her ne kadar zarar vermiş ise de, asli sorumlu taşı atan kişi yani irade sahibi insandır.

3.3.3. Hareket Şekli Bakımından Kabahatin Niteliği

Kabahatler, icrai veya ihmali davranışla işlenebilir. İhmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için kişi açısından belli bir icrai davranışta bulunma hususunda hukuki yükümlülüğün varlığı gereklidir¹¹.

Suçlarda failin ancak aktif bir davranış içerisinde bulunması gerekliliği (Öztürk ve Erdem, 2005), kabahatler için de geçerlidir. Buna göre izinsiz otlatma fiili kanun tarafından yasaklanan bir hareketin aktif bir şekilde yapılması yani hayvanların ormana sevkini gerçekleştirmesi suretiyle icrai davranışla işlenen bir kabahattir

Diğer taraftan ihmali davranışın kabahat sayılabilmesi için kişinin belli bir icrai davranışta bulunma yükümlülüğünün yasada öngörülmesi olması ve bu yükümlülüğe kişinin ihmali davranış göstererek uymamış olması gerekmektedir (Çiçek, 2007). İzinsiz otlatma fiiline ilişkin bu durum değerlendirildiğinde, ormanlara hayvan sokulmasının yasak olduğu kanunen belirtilmiş olmasına rağmen, kişinin kontrolü altındaki hayvanların ormana girmesine engel olacak tedbiri almayarak bu konuda kontrolsüz davranması "ihmali" bir davranıştır. Özetle izinsiz otlatma kabahatinin hem icrai hem de ihmali davranışla işlenebilen bir kabahat olduğunu belirtmek mümkündür.

Otlatma fiiline ilişkin bir diğer husus, kabahatin serbest hareketli suçlardan olmasıdır. Çünkü hareketin yasada nasıl yapılacağı gösterilmemesi ve elverişli herhangi bir hareketin yapılmasının yeterli olması, bu sonucu doğurmaktadır. Keza, suçlarda olduğu gibi kanunda belli bir suçun temel şekli tanımlanırken hareketin icra tarzı konusunda herhangi bir özelleştirmeye gidilmemektedir (Özgenç, 2005).

¹¹ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 7

3.3.4. Kabahatin Manevi Unsuru

Tipe uygun ve hukuka aykırı hareketin yapılmış olması failin sorumluluğu için yeterli değildir. Failin söz konusu hareketi kusurlu bir şekilde gerçekleştirmesi de gereklidir (Demirbaş, 2005). Doktrinde, iradi olmayan bir fiil, hukuka aykırı da olsa suç teşkil etmez, suçun bu niteliğine manevi unsur adı verilmektedir (Dönmezer ve Erman, 1994). Manevi unsur (kusur), ağırlığına göre kast veya taksir şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Kast, kusurlu iradenin tipik hatta bir anlamda gerçek biçimini ifade eder (Toroslu, 1988). Taksir ise dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir¹². Taksirli hareketin failin cezalandırılması sonucunu doğurabilmesi için, bunun yasada açıkça gösterilmiş olması gerekir. Zira, cürümlerde suçun oluşması için aranan temel kusur türü kasttır. Hareketin kasıtlı olmaması ve o suç tipinin taksirle işlenebileceği yasada öngörülmemişse, failin suçu işlediğinden bahsedilemez ve beraat eder (Centel, 2001).

Kabahatler ise, kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde, hem kasten hem de taksirle işlenebilmektedir¹³. YTCK kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde taksirle işlenen suçları cezalandırmazken, Kabahatler Kanununda idari suçlar hem kasten hem de taksirle işlenebilmektedir. Bunun tek istisnası kanunlarda açıkça kasten işleneceği belirtilen idari suçlardır. Kanunlarında açıkça kasten işlenebileceği belirtilen idari suçların taksirle işlenmesi halinde idari yaptırım uygulanmayacaktır (Ekinci, 2005)

Ayrıca, Kabahatler Kanunu sisteminde, kabahatler açısından idari ceza sorumluluğunun kabulü, yani idari para cezasına karar verilebilmesi için fiili işleyen gerçek kişinin en azından taksire dayalı kusurunun varlığı gerekir. Başka bir deyişle, kabahatler bakımından objektif sorumluluk kabul edilmemiştir (Yurtcan, 2005).

Ormanlarda otlatma kabahati yukarıda sunulan açıklamalar ışığında değerlendirildiğinde, kabahatin hem kasten hem de taksiren işlenebileceğini ifade etmek mümkündür. Çünkü kanunun fiili yasaklayan 19. maddesi ile ceza hükmünü içeren 95. maddesi incelendiğinde, kabahatin kasten işlenebileceğine dair açık bir hüküm bulunmadığı gibi, önceki bölümde de ifade edildiği üzere ihmali davranışla gerçekleşebilecek bir davranış şeklidir. Buna göre dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak hayvanların devlet ormanına girmesine engel olunmaması ve ormanlara girişini engelleyecek gerekli tedbirlerin alınmaması halinde kabahatin taksiren de işlenebileceği açıktır.

4. OTLATMA KABAHAHATİNDE HUKUKA UYGUNLUK HALLERİ

Ceza normunun yasakladığı bir fiilin işlenmesine izin vererek, onun hukuka aykırı olmasını önleyen kurala “hukuka uygunluk nedeni” denmektedir (Artuk vd.,

¹² YTCK Md 22

¹³ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 9

2002). Kabahatler Kanunu bu konuda 5237 sayılı Yeni TCK'nun hukuka uygunluk hallerinin düzenlendiği hükümlere atıf yapmıştır.

Otlatma kabahati için hukuka uygunluk hallerinin neler olduğu 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 19. maddesinde ve ilgili yönetmelikte açıklanmıştır. Buna göre; kuraklık gibi fevkalade haller nedeniyle hayvanlarının beslenmesinde güçlük çekildiği tespit edilen bölgeler halkına ait hayvanlar ile, orman sınırları içerisinde bulunan köyler ve mülki hudutlarında Devlet ormanı bulunan köyler halkına ait hayvanların, orman idaresince belirlenecek türlerine, tayin edilecek saha ve süreler dahilinde, ormanlara zarar vermeyecek şekilde otlatılmasına izin verilmektedir.

Ancak, 13.08.1994 gün ve 18488 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış yönetmelikte hangi yerlerde otlatma izninin verilmeyeceği ile Devlet ormanlarında, keçi, deve ve at otlatılmasına da hiçbir suretle izin verilemeyeceği belirtilmiştir¹⁴. Söz konusu yerler şunlardır;

- Yangın görmüş ve ormanların yenilenmesini veya erozyon tedbirlerinin alınmasını gerektiren alanlarda,
- Tabii veya suni gençleştirme alanlarında, Ağaçlandırılmış sahalarda, toprak muhafaza tedbirleri alınan havzalarda ve erozyon kontrolü çalışmaları henüz başlanmamış fakat toprak taşınmasına ve sele hassas dere havzalarında
- Sırlıklık çağına ulaşmış ormanlarda,
- Baltalık olarak işletilen ve bozuk baltalık olupta verimli baltalıklar haline getirilmek üzere imar ihya faaliyetleri yapılan alanlarda, sürgünlerin ortalama boyları 3,5 metreyi aşmamış baltalıklarda,
- Seçme işletmesi ormanlarında,
- Av koruma ve üretme alanları ile üretme istasyonlarında,
- Muhafaza ormanlarında,
- Milli park tabiat parkı ve doğayı koruma alanlarında, hiçbir şekilde hayvan otlatılamaz ve otlatma izni verilemez.

Yukarıda da ifade edildiği üzere 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 19. maddesinde, otlatma izni verilmesinin unsurları belirtilmiştir. Buna göre fevkalade hallerin olduğu bölge halkına ait hayvanlara ve sınırlarında devlet ormanı olan köy halklarına ait hayvanlar için tür, saha ve sürelerin belirlenmesi sonucunda otlatma izni verilmektedir. Bu unsurlar 5237 sayılı TCK'da belirtilen hukuka uygunluk halleri açısından değerlendirildiğinde fevkalade hallerin tipik bir "zorunluluk hali" olduğu, sınır köylerine planlama dahilinde verilecek iznin ise "kanun hükmünü yerine getirme" olarak ifade etmek mümkündür. Ormanlarda fevkalade hal sebebiyle otlatma izni verilmesi ise ancak fevkalade hal olarak belirtilen hususların 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükümlerine göre Bakanlar Kurulunca ilan

¹⁴ 13.08.1994 gün ve 18488 Sayılı Resmi Gazete Ormanlarda Ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği md 4

edilmesi şartına bağlıdır¹⁵. Orman sınırları içerisinde bulunan köylerle, mülki hudutlarında Devlet ormanı bulunan köyler halkına ait hayvanlara ise, yapılacak otlatma planlarına dayanılarak izin verilir¹⁶. Ancak Devlet ormanlarında en az 5 ha'lık alanlar için otlatma planı yapılmaktadır. Bunun altında kalan alanlar için otlama planı yapılmamakta ve dolayısıyla otlatma izni de verilmemektedir.

5. OTLATMA KABAHAHATİNE TEŞEBBÜS

Kişinin işlemeyi kastettiği suçun icra hareketlerine başladıktan sonra elinde olmayan sebeplerle neticeyi gerçekleştirememesi olarak özetleyebileceğimiz teşebbüs, Kabahatler Kanunu'nun öngördüğü sistem gereği, aksi ilgili kanunda belirtilmediği sürece, cezalandırılmamaktadır¹⁷. Bu bağlamda otlatma fiili için teşebbüsten söz edilmesi söz konusu değildir. Çünkü 6831 sayılı Orman Kanunu'nda bu kabahate teşebbüsün cezalandırılmasına ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Fakat her ne kadar bu davranışın yasal olarak cezalandırılması mümkün olmasa da, fiilin şekli gereği bu kabahate teşebbüs mümkündür. Örneğin devlet ormanına hayvanları otlatmak amacıyla hareket eden ve ormanlara girmek üzereyken kolluk kuvvetleri tarafından fark edilen kişinin bu davranışı teşebbüs aşamasında kalmıştır. Diğer taraftan kabahatin ancak hayvanların ya da hayvanın devlet ormanı sınırları içine girmesi ile tamamlanacağını belirtmek mümkündür.

6. OTLATMA KABAHAHATİNE İŞTİRAK

Bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden çok şahıs tarafından, önceden anlaşarak işbirliği içinde işlenmesi halinde, failer arasında iştirak bulunduğu kabul edilmektedir. (Dönmezer ve Erman, 1994). Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "yardım etmek" olarak ifade edilen durum için ceza kanunu suça iştirak edenlere, asıl failin aldığı cezaya oranla cezada değişik miktarlarda indim uygulayarak, ceza vermektedir.

Kabahatlere iştirak için tek tip fail sistemi kabul edilmiştir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişiler arasında fail ve şerik (azmettiren veya yardım eden) ayrımı gözetilmemiştir (Çiçek, 2007). Dolayısıyla iştirak eden herkes aynı idari cezaya çarptırılmaktadırlar.

Otlatma fiili için suça iştirakin mümkün olduğu ve iştirak eden herkese aynı idari para cezasının verilebileceği ifade edilebilir. Otlatma kabahatine iştirak için ortada kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın idari para cezası verilir. Daha da açık bir ifade ile izinsiz otlatma fiilinin gerçekleştiği anda hayvanları otlatmaya sevk eden faile yardım eden ya da olay anında olaya fiilen müdahale edebilecek yakınlıkta bulunup

¹⁵13.08.1994 gün ve 18488 Sayılı Resmi Gazete Ormanlarda Ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği md 5

¹⁶ 13.08.1994 gün ve 18488 Sayılı Resmi Gazete Ormanlarda Ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği md 6

¹⁷ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 13

müdahale etmeyen herkes, kabahate iştirak etmiş kabul edilmeli ve aynı idari para yaptırımı ile cezalandırılmalıdır.

7. OTLATMA KABAHAİNİN İÇTİMASI VE ZİNCİRLEME KABAHA

Kabahatler Kanunu Md. 15'e göre, bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idari para cezası öngörölmüş ise en ağır idari para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idari para cezasından başka idari yaptırımlar da öngörölmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir.

İzinsiz otlatma fiiline baktığımızda bu kabahat ile içtima edebilecek Orman Kanununun 20. maddesinde belirtilen ormandan izinsiz geçiş kabahati öncelikle akla gelmektedir. Bu iki kabahat arasında kalındığı zaman izinsiz otlatma fiilinden ceza verilir, çünkü bu idari para cezası ormana sokulan hayvanların her biri¹⁸ için uygulanır ve 20 TL'den az olamaz. Diğer taraftan izinsiz ormandan geçiş fiili için kanun koyucu sadece 20 TL idari para cezasına hükmetmiştir. Konuya ilişkin belirtilmesi gereken bir başka husus ise, orman suçları ile kabahatlerin içtima etmesi halinde, cezalar ancak suç için belirtilmiş cezalar olabilmektedir.

Kabahatler kanununun 15. maddesinin ikinci fıkrasına göre Yeni Türk Ceza Kanunu'nun zincirleme suça ilişkin hükümlerinin kabahatler için uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Çünkü YTCK aynı suç işleme kararı ile aynı suçun birden fazla işlenmesi halinde tek bir cezaya hükmederken, kabahatlerde her fiil için ayrı cezaya hükmedilmektedir. Bu konu otlatma kabahatinde hayvanların orman sınırlarından çıkıp her girişlerinde kabahatin tekrar etmesi ve her bir ihlal için yeni cezaya hükmedilmesi şeklinde yorumlanmalıdır. Ayrıca idari para cezası için temadinin kesildiği an olan tutanağın düzenlenmesi sonrasında, hayvan sahipleri hayvanları yapılan ihtarla rağmen gerekli sürelerde ormandan çıkarmamışlarsa yine ayrı bir cezaya çarptırılmaları mümkündür.

8. OTLATMA KABAHAİNİNDE ZAMANAŞIMI

Kabahatler için yasa koyucu 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nda iki türlü zamanaşımı belirlemiştir. Kanununun 20. maddesi ile soruşturma zamanaşımı, 21. Maddesi ile yerine getirme zamanaşımıdır.

Buna göre, kabahat işlendikten sonra, kanunda yazılı belirli bir süre içinde soruşturma yapıp, kabahatten dolayı kişi hakkında idari para cezası verilmez ise soruşturma zamanaşımı, kabahatten dolayı verilen ceza kanunda yazılı belirli bir süre içinde uygulanmaz ise yerine getirme (tahsil) zamanaşımı söz konusu olacaktır (Altıparmak, 2009)

¹⁸ 6831 SK Md 95-Bu Kanununun 19 uncu maddesi hükümlerine aykırı olarak ormanlara izinsiz hayvan sokanlarla, ormana başıboş hayvan girmesine sebep olanlara beher kıl keçi için altı Türk Lirası, büyükbaş hayvanların beheri için üç Türk Lirası, küçükbaş hayvanların beheri için bir Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu suretle verilecek idarî para cezası yirmi Türk Lirasından az olamaz.

Soruşturma zamanaşımı terimi suçlar için kullanılan dava zamanaşımı süresinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Maddede idari para cezasının yüksekliğine göre bir sistem oluşturulmuştur (Yurtcan, 2005). Yerine getirme zamanaşımı için ise, suçlar için uygulanan ceza zamanaşımı süresine benzer uygulamaları içerdiği belirtilebilir.

Otlatma kabahatinde soruşturma zamanının tespiti için, kabahatin nispi¹⁹ ya da maktu nitelikli²⁰ para cezasını gerektiren kabahatlerden hangisine uyduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre otlatma fiili için kanun koyucu fiili tek bir fiil kabul edip bu kabahatin karşılığını tek bir ceza olarak belirlememiş, aksine değişik hayvan türleri ve sayısına göre farklı cezalara hükmetmiştir. Örneğin 10 kıl keçisi için belirlenecek otlatma kabahatinin cezası ile 2 koyun için belirlenecek otlatma kabahatinin cezası aynı kabahat olmasına rağmen ceza miktarları farklı olmaktadır. Hayvan sayısı ve türüne göre nispilek gösteren bu uygulama nedeniyle kabahatin nispi nitelikli olduğunu ve dolayısıyla soruşturma zamanaşımı süresinin de sekiz yıl olduğunu ifade etmek mümkündür.

Otlatma kabahati için yerine getirme zamanaşımı konusunda, kanun koyucu kabahatler kanununun 21. maddesinde “verilen para cezası kararı” baz alarak bir değerlendirmede bulunmuş, bu nedenle otlatma kabahati için yerine getirme zamanaşımı verilen idari para cezasının miktarına göre değişiklik gösterebilecektir. Söz konusu süre üç ile yedi yıl arasında bir süreyi kapsayabilir. Burada zamanaşımı süresi, kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır.

9. OTLATMA KABAHAATI İÇİN ÖNGÖRÜLEN YAPTIRIM VE AĞIRLATICI HALLER

6831 Sayılı Orman Kanunu, 95. maddesinde ormanlara izinsiz hayvan sokulmasına ve dolayısıyla izinsiz otlatma fiiline ilişkin idari para cezalarını belirlemiştir. 95. madde ceza miktarlarını belirlerken hayvan türleri ve boyutlarına göre farklı cezalandırma metodu seçmiştir. Buna göre;

- Her kıl keçisi²¹ için altı Türk Lirası (4999 Sayılı değişiklik ile yeniden değerlendirme oranları ile birlikte hesaplandığında 2009 yılı için 9,7 YTL²²). Bu fıkrada dikkat edilmesi gereken husus keçilerin kıl keçisi olması şartıdır. Diğer keçi türleri

¹⁹ Nispi para cezaları Nispi para cezası, mülga 825 sayılı Yasanın 20/2’nci maddesinde: “*miktarı muayyen bir nispet dairesinde ve hadiseye göre azalıp çoğalabilir mahiyette bulunan cezayı nakdiler*” olarak tanımlanmıştır (Denizhan, 2009).

²⁰ Maktu para cezası, yasa maddesinde öngörülen para cezasının sabit bir rakam olarak veya sadece alt ve üst sınırlarının ya da sadece alt veya üst sınırının gösterildiği para cezalarıdır (Denizhan, 2009).

²¹ Kıl Keçisi: Uzun süreden beri Anadolu’da yetişmekte olup, iklim ve çevre şartlarına uyum sağlamış, hastalık ve kötü çevre koşullarına dayanıklı, zayıf meralardan yararlanabilen kanaatkar hayvanlardır. Renkleri genelde siyah olmakla birlikte kahverengi, kurşuni, açık sarı ve sarımsı hatta beyaz renkli olanlara rastlanır. Canlı ağırlıkları dişilerde 45 tekelerde 55 kg. dolayındadır. Kıl keçileri 180-200 gün sağılır ve 70-100 kg. Süt verirler. 500-1000 gram kıl verimleri vardır. Son zamanlarda yapılan besi denemesinde kıl keçilerinin gelişme hızının oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Anonim, 2008).

²² Hesaplamalar OGM’nin 24.01.2007 tarihli yazısı ve Maliye Bakanlığı’nın 2008 (%7,2), 2009 (%7,5) Yeniden Değerleme Oranları kullanılarak yapılmıştır.

örneğin tiftik keçisi veya saanen keçisi gibi keçi türleri küçükbaş hayvan sınıfına girmektedir.

- Büyükbaş hayvanların her biri için üç Türk Lirası, (4999 Sayılı değişiklik ile yeniden değerleme oranları ile birlikte hesaplandığında 2009 yılı için 3,9 YTL)
- Küçükbaş hayvanların beheri için ise bir Türk Lirası idarî para cezasını öngörmüştür. (4999 Sayılı değişiklik ile yeniden değerleme oranları ile birlikte hesaplandığında 2009 yılı için 1,9 YTL)

Ancak cezaların toplamı 20 Türk Lirasından az olursa bu miktar 20 TL'ye (4999 Sayılı değişiklik ile yeniden değerleme oranları ile birlikte hesaplandığında 2009 yılı için 29,2 YTL) tamamlanmaktadır.

6831 sayılı Kanununun 95. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında kabahatin cezasına ilişkin idari cezanın ağırlatıcı hallerine yer verilmiştir. Buna göre, üçüncü fıkrada izinsiz otlatma kabahatini, kabahati işlenen köyde oturmayan ve bu köyde kayıtlı olmayanların işlenmesi hâlinde, cezalar iki kat artırılmaktadır.

Dördüncü fıkrada ise, kabahatin yanmış orman sahalarında, gençleştirme sahalarında ve gençleştirmeye ayrılma tarihinden itibaren on beş sene geçmemiş yerlerde işlenmesi halinde yine yukarıda yazılı temel cezalar iki kat artırılmaktadır.

Cezaların ağırlatıcı hallerinin uygulanmasına dair özellikle üstünde durulması gereken kavramın "iki kat" hesaplama yöntemidir. Söz konusu hesaplama $1+1=2$ değil $1+2=3$ 'dür. Yargıtay'ın misli (katlı) uygulama yöntemi de bu şekildedir²³. Yani temel ceza + 2 x temel ceza=3 temel ceza şeklindedir. Şayet ağırlatıcı hallerden ikisi de gerçekleşirse katlanarak artış yöntemi seçilir. Bu bir örnekle açıklanacak olursa, başka köy nüfusuna kayıtlı bir kişinin yanmış orman sahasında 2009 yılında 2 keçi otlatması halinde;

- Öncelikle keçilere verilecek ceza 9,7 (2009 YDO ile hesaplanmış temel ceza) x 2 =19,4 YTL bu değerin 29,2 YTL'den az olması sebebiyle temel ceza 29,2 lira olarak belirlenir.
- Kişinin farklı köyden olması sebebiyle; $29,2+ 29,2 \times 2 = 87,6$ YTL
- Suç yerinin yanmış orman sahası üzerinde olması sebebiyle; $87,6 \times 2 = 175,2$ YTL şeklindedir.

Bu konuda belirtilmesi gereken bir başka husus, kabahatin işlendiği yere ilişkin artıma yöneliktir. Kanununun 95. maddesinde kanun koyucu hangi yerlerin ağırlatıcı hallere konu olacağını sıralamıştır. Kanun buradaki yerler için çerçeve

²³ Yargıtay 3. Ceza dairesi E. 2003/7911 K. 2004/724 T. 11.2.2004

Orman Kanununun 91/son. (fiilen bu köyde oturmayanlar ve köy nüfusuna kayıtlı olmayanlar) maddesiyle tayin edilen ceza da 2 misli artırma yapılırken $1+2=3$ formülü uyarınca cezanın iki misli artırılması gerekirken bir misli artırma yapıp noksan ceza tayini, ...bozmayı gerektirmiştir (Kazancı, 2009).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 1983/6-444 K. 1984/167 T. 14.5.1984

İş ve çalışma hürriyetini cebren engellemek (suç TCK m.201/son fıkradaki gibi işlenirse cezanın iki misli artırılacağı-hükmolunacak ceza=temel ceza+tayin edilen temel cezanın iki katı) (Kazancı, 2009).

bir hüküm vermeyip aksine yerleri ayrıntılı bir şekilde belirtmiştir. Bu yerler ve 6831 sayılı Orman Kanununda yazılı bütün suçlarda cezada artıma gidilmesi hükmedilen yerler dışında²⁴, ağırlaştırıcı hükümler uygulanmamalıdır. Özellikle otlatma yönetmeliğinin 4. maddesinde otlatılmaya müsaade edilmeyen yerler için ağırlaştırıcı hükümler değerlendirilirken, ifade edilen bu ayrıntıya dikkat edilmelidir. Keza yönetmeliğin 4. maddesinde adı geçen yerlerin tümü için ağırlaştırıcı hükümlerin uygulanmasından söz edilemez. Örneğin yönetmeliğin d, e ve f fıkraları²⁵ bu kapsam dışında tutulmalıdır.

10. OTLATMA KABAHATİNDE TAZMİNAT

Tazminat (sorumluluk), meydana gelen zarardan kimin sorumlu olduğunu gösteren ve zararın giderilmesini talep hakkını düzenleyen normlar (kurallar) bütünüdür. Tazminat kavramı en geniş anlamıyla, bir kişinin başkasına verdiği zararı giderim yükümlüğüdür (Kılıçoğlu, 2005).

Orman suçlarından ve kabahatlerinden doğan maddi zararların karşılanması söz konusudur. Bu konuda 6831 sayılı Orman Kanunu'nda maddi zararlara ilişkin giderimler belli başlı üç maddede düzenlenmiştir. Bunlar, “Gerçek Zarar Esasına Göre Düzenlenmesi Gereken Giderim”, “Mahalli Rayiç Esasına Göre Hesaplanması Gereken Giderim” ve “Mesaha ve Tahribat Esasına Göre Hesaplanması Gereken Ağaçlandırma Giderimi”dir²⁶.

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 112. Maddesine göre hükmolunan tazminat, ağaç kesme fiili haricinde kalan orman suçlarının işlenmesi nedeniyle, örneğin, dal kesmek, devrik ve düşükten emval temin etmek, kaçak orman emvali bulundurmak, ormanlara yangın sonucu zarar vermek, emval üzerinde değer kaybedici işlemde bulunmak gibi meydana gelen idare zararı için belirlenen gerçek zarar tazminatıdır (Aras, 2002).

Yukarıda ifade edilenlerden de anlaşılacağı üzere, otlatma kabahati için 112. maddeye dayanarak orman idaresi tarafından gerçek zararın tazmini talep edilebilir. Çünkü hayvanların ağaçların dal ve sürgünlerini yemeleri suretiyle verdikleri zararın karşılanması istemi söz konusu olabilmektedir. Konuya ilişkin 2003 yılına ait bir Yargıtay kararında²⁷ 4. Hukuk Dairesi, davacı orman idaresinin, orman içinde koyunlarını otlatan davalılardan 100 adet meşe sürgününün filizleri ve yapraklarının yenmesi ve otlatma sırasında toprağın çiğnenmesi nedeni ile verdikleri zararın tazmini talebini haklı bulmuştur.

Otlatma kabahatinde gerçek giderimin yanı sıra, kanunun 114. maddesinde yazılı, yakılan veya tahrip olunan orman sahalarının yeniden ağaçlandırılması için

²⁴ Orman Rejimine Alınan Yerlerde ve 6831 Sayılı Kanunun 23, 24 ve 25. Maddelerinde belirtilen yerler

²⁵ d) Sırıklık çağına ulaşmış ormanlarda,

e) Baltalık olarak işletilen ve bozuk baltalık olupta verimli baltalıklar haline getirilmek üzere imar ihya faaliyetleri yapılan alanlarda, sürgünlerin ortalama boyları 3,5 metreyi aşmamış baltalıklarda,

f) Seçme işletmesi ormanlarında.

²⁶ Düzenlemeler, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 112, 113 ve 114. maddelerinde yer almaktadır.

²⁷ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2003/5511 K. 2003/10563 T. 24.9.2003 (Kazancı, 2009).

yapılacak masrafların sebep olanlardan alınmasını öngördüğü ağaçlandırma tazminatı da talep edilebilir. Söz konusu kabahatin özellikle gençleştirme sahalarına veya yangın sonrası ağaçlandırılan alanlara geri dönüşü olmayan zararlar verdiği bilinmektedir. Bu nedenle, bu sahaların tekrar ağaçlandırmaları için, kabahati işleyenler hakkında hukuk mahkemelerine tazminat davaları açılabilir. Konuya ilişkin bir Yargıtay kararı²⁸, orman örtüsünün kaldırılması suretiyle ağaç yetişmesi engellendiği gibi, tepe sürgünleri ve yan dalların yenilmesi ağaçların gelişimini engelleyeceğinden farazi olarak ağaçlandırma masrafına hükmedilebileceğini ve hayvan otlatmaktan dolayı ödenmesi gereken idari para cezasının, idarenin uğradığı zarar nedeniyle tazminat istemesini engellemeyeceği şeklindedir.

11. OTLATMA KABAHAİNİ İÇİN İDARİ YAPTIRIM KARARI VERME YETKİSİ VE KARARA İTİRAZ

Kabahatler Kanunu 22. maddesinde idari yaptırımlarda karar verecek merci ve kişiler konusunda bir düzenleme yapılmıştır. Maddenin birinci fıkrası, kabahat dolayısıyla idari yaptırım kararı verilmesine, ilgili kanunda açıkça gösterilen, idari kurul, makam veya kamu görevlilerinin yetkili olduğunu ifade etmiştir. 6831 sayılı Orman Kanunu, bu hüküm gereği incelendiğinde, 111. maddesinin a fıkrasında konuya ilişkin bir düzenleme olduğu görülmektedir. Söz konusu maddeye göre Orman Kanunu'nda mercii belirtilmemiş idari yaptırım kararlarının Orman İşletme Şefleri tarafından verileceği açık olarak yazılmıştır. Buna göre otlatma kabahatinin düzenlendiği kanun maddelerinde idari para cezalarının hangi mercii tarafından verileceği açık olarak yazılı olmadığı için, madde 111/a gereği ceza bu kabahatin işlendiği bölgenin işletme şefi tarafından verilebilir. Orman idarelerinde müdür, müdür yardımcılar veya başta orman muhafaza memurları olmak üzere diğer orman memurlarına bu konuda bir yetki tanınmamıştır. Fakat her orman memuru 6831 SK'nun 79. maddesi gereği suç zaptı tutmaya yetkilidir. Köy muhtarları da bu görevlilere yardımla görevlendirilmiştir. Bunun dışında, Kabahatler Kanununun 23. maddesi gereği Cumhuriyet Savcılarında bir suç dolayısıyla başlatılan soruşturma kapsamında bir orman kabahatinin işlendiğini öğrenmesi halinde, durumu orman idaresine bildirebileceği gibi, kendisi de idari yaptırım kararı verilebilir. Benzer şekilde kovuşturmayla konu bir fiilin kabahati gerektiren hallerden olması halinde mahkeme de kabahate ilişkin yaptırım kararı verilebilir.

Orman işletme şefleri ilgilinin rıza göstermesi halinde idari para cezasının tahsilatını derhal kendileri gerçekleştirebilir. İdari para cezasını kanun yoluna başvurmadan önce ödeyen kişiden bunun dörtte üçü tahsil edilir. Peşin ödeme, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurma hakkını etkilemez²⁹. İdari para cezası, özel bütçeli olmasından ötürü Orman İşletme Müdürlükleri veznelerine ödenir.

²⁸ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi E. 2005/11636 K. 2005/12534 T. 24.11.2005 (Kazancı, 2009).

²⁹ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 17

Otlatma kabahatine ilişkin idari para cezasına itiraz, idari yaptırım kararına karşı, kararın tebliği veya bildirme tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde, yetkili sulh ceza mahkemesine yapılır³⁰. Söz konusu tebligat metninde bu karara karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresi açık bir şekilde belirtilir³¹. Tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde başvurunun yapılmamış olması halinde idari yaptırım kararı kesinlik kazanır. Mücbir sebebin varlığı dolayısıyla bu sürenin geçirilmiş olması halinde sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde karara karşı başvuruda bulunulabilir. Bu başvuru, kararın kesinleşmesini engellemez; ancak, mahkeme yerine getirmeyi durdurabilir. Mahkemenin verdiği son karara karşı, mahkemenin yargı çevresinde yer aldığı ağır ceza mahkemesine itiraz edilebilir. Bu itiraz, kararın tebliği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde yapılır³².

12. SONUÇ VE ÖNERİLER

Otlatma kabahati, çalışmanın içeriğinde vurgulandığı gibi ormanlarda önemli tahribata neden olabilen fiillerden biridir. Ancak, orman ile iç içe yaşayan ve tek geçim kaynağı hayvancılık olan orman köylüleri açısından değerlendirildiğinde her daim bu kabahat ile yüz yüze kalınmasının da mümkün olduğu bir fiildir.

Fiile ilişkin kanun uygulamaları geçmişten günümüze incelendiğinde, fiilin kabahat ve yaptırımının idari para cezası olduğu günümüzdeki uygulamanın, fiilin cürüm olduğu ve yaptırımının hapis+para cezası olduğu dönemlere nazaran daha hakkaniyetli olduğu savunulabilir.

Kabahatin failine ilişkin 15 yaş altının mutlak sorumsuzluğu, orman içi ve civarında yaşayan ve hayvancılıkla geçimlerini sağlayan toplum tarafından süstimize açık bir konudur. Özellikle küçük yaştaki çocukların kabahatten kaçınmada kullanılmasının önünü açabilecek bu girişimler öncesi, orman idarelerinin başta halkı bilinçlendirme olmak üzere gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

İzinsiz otlatma fiili, kanunilik ilkesi açısından değerlendirildiğinde 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 19. maddesinde bu kabahatin yasak hükmünün açık bir şekilde ifade edilmediği ancak devamında gelen maddeler ile desteklendiği görülmüştür. Bunun kanunilik ilkesi ve kanun hazırlama tekniği açısından eksik bir uygulama olduğu ifade edilebilir. Kaldı ki, 3116 sayılı ilk Orman Kanununda bahsi geçen yasak hüküm kanunun 42. maddesine açık bir şekilde yazılmıştır. Diğer taraftan kabahate ilişkin bazı düzenleyici işlemlerin yönetmelikle düzenlenmesi, kabahatler kanunu sistemine uygun bir tarzda hazırlanmıştır.

Kabahatin faili ve aynı zamanda yaptırımda ağırlaştırıcı hallerden olan kabahati işleyen farklı köy nüfusuna kayıtlı olması uygulamasının, Anayasa'nın eşitlik ilkesi ve ceza hukukunun suçta şahsilik prensibine aykırı olduğunu iddia etmek mümkündür. Ayrıca, 6831 SK'nun 91. ve 93. maddelerinde yer alan benzer

³⁰ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 27

³¹ 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 26

³² 31 Mart 2005 tarihli 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu mad 29

ORMANLARDA OTLATMA KABAHAİNİN HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

hükümlerin Orman Kanunu'nda 2008 yılında 5728 SK ile yapılan değişiklik sonrası kaldırılmasını müteakip, 95. maddede aynı hükmün korunmasının kanun bütünlüğü açısından tezatlık oluşturduğu belirtilebilir.

Ormanların otlaklar, mera alanları özel ve tüzel kişilere ait ormanlar arasında sınır işaretlerinin çoğu zaman belirgin olmaması kabahatin ihmalen işlenmesinin önünü açmakta ve mağduriyetlerin artmasına sebep olmaktadır.

Kısaca otlatma yönetmeliği olarak adlandırılan 6831 SK'nun 19, 20 ve 21. maddelerine dayanılarak hazırlanan yönetmelikte belirtilen ormanlarda otlatmada planlanacak alanların en az 5 ha. olması ve bu alanın altındaki yerlerin otlatmaya açılmaması hem orman idarelerini hem de kişileri zor durumda bırakmaktadır. Hangi bilimsel verilerle tespit edildiği tam olarak bilinmeyen 5 ha. sınırlaması kaldırılarak, otlatmalarda izin verilecek saha miktarının takdiri orman idarelerine bırakılmalıdır.

Çalışmanın genel bilgiler kısmında sunulan verilerden de görüldüğü üzere ülkemizde küçükbaş ve büyük baş hayvan yetiştiriciliği nüfusa oranla azalmaktadır. Bu azalmanın sonucu olarak başta et olmak üzere süt ve süt ürünleri, tekstil, dericilik ve ilgili diğer alanlarda fiyatların artması ve dolayısıyla bu sektörlerin olumsuz etkilenmesi söz konusu olmaktadır. Bütün bunların yanı sıra, yaşanan sıkıntılardan ötürü kırsaldan kente göç artmakta, dolayısıyla çarpık kentleşme ve sosyal sorunlar da beraberinde artmaktadır.

Bu noktada orman mevzuatında kati yasaklamaların yerine hayvancılığın ve ormancılığın ortak şekilde geliştirilmesine neden olacak önlemler alınmalıdır. Halen uygulanan ve 1930'lu yıllar için geçerli mevzuat anlayışı ve ormancılık uygulamalarından vaz geçilmelidir. Orman idaresi yapılacak yasal değişikliklerin ardından ORKÖY, Tarım Bakanlığı ve Üniversitelerle işbirliği yaparak modern otlatma planları hazırlamalı ve bilinçsiz otlatmacılığın önüne geçerek hem orman varlığı korunmalı hem de hayvancılık sektörü desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Alagöz, C., 1938. Anadolu'da yaylacılık, Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, Ankara, 40 s.
- Altıparmak, C., 2009. Kabahatler hukukunda soruşturma zamanaşımı", Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>), Ziyaret Tarihi: 15 Ekim 2009.
- Anonim, 2008. Keçi yetiştiriciliği, tarımsal bilgi paylaşma Sitesi, (<http://www.ziraatci.com/yetistir/sayfa.asp?konuid=6&manual=off&shf=1>), Erişim: 01 Eylül 2009.
- Aras, C., 2002. Açıklamalı- İçtihatlı Orman Kanunu, Adil Yayınevi, Ankara, 989 s.
- Artuk, M, E., Gökçen, A., Yenidünya, C., 2006. Ceza Hukuku Özel Bölümler, Turhan Kitapevi, Ankara, 940 s.
- Ayanoğlu, S., Güneş, Y., 2003. Orman Suçları Ders Kitabı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, No:471, Çantay Matbaası, İstanbul, 167 s.
- BÜ, 2009. 1935 Nüfus sayım sonuçları, Boęaziçi Üniversitesi Resmi İnternet Sitesi (<http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kronoloji/census1935.htm>), Erişim: 01 Kasım 2009
- Centel, N. B., 2001. Türk Ceza Hukuku'na Giriş, Beta Yayınevi, İstanbul, 700 s.

SDÜ ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

- Coşkun, A. A., 2009. İdare hukuku açısından merkez av komisyonu, Kazancı hakemli hukuk dergisi Sayı 53-54, İstanbul, 43-60.
- Coşkun, A., Güneş, Y., Elvan, D., Veliöğlü, N., 2007. Orman Mevzuatı, Kazancı Kitapevi, İstanbul, 478 s.
- Çiçek, İ., 2007. Kabahatler Kanunu, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 561 s.
- Demirbaş, T., 2005. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 692 s.
- Denizhan, H., 2009. Adli para cezaları, Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi (<http://www.yayin.adalet.gov.tr>), Erişim: 12.10.2009.
- Dönmezer, S., Erman, S., 1994. Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt I, Beta Yayınevi, İstanbul, 757.
- Ekinci, M., 2005. Kabahatler Kanunu ile İdari Suç ve Cezalar, Adalet Yayınevi, Ankara, 561 s.
- Elvan, O.D., 2009. Orman İşgal ve Faydalanma Eylemi Üzerinde İncelemeler. Doktora Tezi, İstanbul Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 251 s.
- Ercan, İ., 2007. Ceza Hukuku, İkinci Sayfa Dizisi, İstanbul, 918 s.
- Kazancı (Mevzuat ve İçtihat Bankası), 2009. Yargıtay kararları, (www.kazancı.com.tr), Erişim: 12 Eylül 2009.
- Kılıçoğlu, M., 2005. Tazminat Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul, 1398 s.
- Meran, N., 2007. Açıklamalı Kabahatler Kanunu ve Kabahat İçeren Kanunlar, Kartal Yayınevi, Ankara, 703 s.
- OGM, 2008. 2004-2008 Yıllarında Türkiye ormanlarında kesme, nakil, bulundurma, sarf, açma, yerleşme ve otlatma miktarları, Orman Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi, (www.ogm.gov.tr/koruma/kyukle/faaliyet04_08.ppt), Erişim: 30 Eylül 2009.
- OGM, 2007. Orman Koruma 2007 Değerlendirme Raporu, Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 94 s.
- Özgenç, İ., 2005. Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1152 s.
- Öztürk, B., Erdem, M. R., 2005. Ceza Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara, 368 s.
- Toroslu, N., 1988. Ceza Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 328 s.
- TUİK, 2008a. Hayvancılık istatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu Resmi İnternet Sitesi, (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=46&ust_id=13), Erişim: 01 Kasım 2009
- TUİK, 2008b. Adrese dayalı nüfus sayımı sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu Resmi İnternet Sitesi, (http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=945), Erişim: 01 Kasım 2009
- Yurtcan, E., 2005. Kabahatler Kanunu ve Yorumu, Beta Yayınevi, İstanbul, 108 s.